

І. В. Верба

Пилипенко Борис Кузьмович

ПИЛИПЕНКО Борис Кузьмович (16. 07. 1892, Чернігів — 09. 10. 1937, урочище Сандормох поблизу м. Медвеж'єгорськ, Карелія, РФ) — етнограф, археограф, мистецтвознавець. Учень [В. Модзалевського](#). Закінчив чоловічу гімназію в Чернігові (1911) та юридичний факультет Університету св. Володимира у Києві (1918). Від 1912 — співробітник Чернігівської архівної комісії. Збирав матеріали з українського народного мистецтва, упорядковував архівні документи збірки Музею В. Тарновського. Як член Чернігівського товариства художників (1912) брав участь у різноманітних художніх виставках. Водночас працював у Чернігівському губернському земстві. 1918 вступив до УПСР. 1919—20 — співробітник Харківського губвиконкому; 1920—23 — співробітник, директор Чернігівського етнографічного музею; 1923—26 — завідувач етнографічного відділу Чернігівського державного музею; також 1923—25 — керівник етнографічної секції Чернігівського наукового товариства. Досліджував пам'ятки дерев'яного зодчества Любича, Сосниці, Батурина, Чернігова; підготував бібліофільське видання «Ксилографюри Чернігівського держмузею» (Чг., 1925). У 1926—30 — аспірант, науковий співробітник етнографічно-етнологічної секції Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури, під керівництвом [Д. Багалія](#) захистив промоційну працю «Млинарство на Чернігівщині» (1928). Голова Харківської філії Асоціації художників Червоної України (1926—27), організував виставку «Художник століття». 1927 — завідувач етнографічного відділу Харківського історично-художнього музею; від 1929 — співробітник Всеукраїнського історичного музею (Київ). 1932 був вченим секретарем експедиції з дослідження Полісся під керівництвом [О. Оглоблина](#). 25 лютого 1933 заарештований за звинуваченням в участі в Українській військовій організації, 11 травня 1934 звільнений за недоведеністю злочину.

Працював у Всеукраїнському музейному містечку (Київ). 20 квітня 1935 заарештований вдруге, 14 лютого 1936 за звинуваченням у причетності (разом із [М. Зеровим](#), [Л. Филиповичем](#), [Марком Вороним](#) та ін.) до підготовки вбивства керівників УСРР П. Постишева і С. Косіора засуджений до 7-ми р. таборів. Покарання відбував у Соловецькому таборі (РФ). Для табірної театру здійснив художнє оформлення п'єси М. Погодіна «Аристократи» (режисер — [Л. Курбас](#)). Розстріляний згідно з рішенням особливої трійки Управління НКВС по Ленінградській обл. Реабілітований 1958.

Рекомендована література

1. Полонська-Василенко Н. Історична наука в Україні за совітської доби та доля істориків // Зап. НТШ. 1962. Т. 173;
2. *Нестуля О. О.* Мистецтво було його мрією: (Б. К. Пилипенко) // Репресоване краєзнавство: (20—30-ті роки). К.; Хм., 1991;
3. Остання адреса. Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937—1938 роках. Т. 1—2. К., 2003;
4. *Білокінь С.* Нові студії з історії большевизму. 2-е вид. К., 2007;
5. *Шевченко С. В.* Борис Пилипенко: художник без картин... // Імперія терору. К., 2021.

Бібліографічний опис:

Пилипенко Борис Кузьмович / І. В. Верба// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-890009>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).